

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Quæ personæ iurare possunt, tam in iudicio quàm extra. Punct.3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

ratione Iuramenti. Nam ex ratione promissionis clara est differentia? si Iuramentum de re futura esse potest absque illius vera promissione.

Secunda difficultas est: an in ratione Iuramenti Iuramentum pure assertorium differat essentialiter à Iuramento promissorio: Communis sententia negat: eo quod essentia Iuramenti qua tale est, in inuocatione diuini testimonij consistit. Quod autem diuinum testimonium inuocetur ad firmandam rei futuram, vel presentis veritatem per accidens esse videtur. Ergo Iuramentum promissorium à pure assertorio specie non distinguitur. Item si Iuramentum promissorium quatenus rem futuram respicit, distingueretur specie à pure assertorio, Iuramentum promissorium duplicem in ratione Iuramenti speciem haberet, aliam promissorij, aliam assertorij; Nam negati non potest esse verum assertorium, quatenus asserti iuramentum de presentis intentionem habere implendi quod iurat. At nullus actus esse potest in duplici specie distincta. Ergo Iuramentum promissorium in ratione Iuramenti non differat specie à pure assertorio. Sic Caiet. 2. 2. q. 89. a. 1. Couar. in c. quamuis pactum de pactis in princip. n. 3. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 2. Suar. 1. de iuram. c. 9. n. 1. testatur esse omnium. Et n. 6. tanquam probabilius defendit.

Verum licet hæc sententia, quia communis sustinenda sit. At credo esse satis probabile, & fortè probabilius. Iuramentum promissorium, qua tale est à pure assertorio essentialiter differre. Primò, quia in Iuramento pure assertorio inuocas Deum, vt testem; at in Iuramento promissorio rem futuram respiciente, non tam vocas Deum vt testem, quam vt fidei iuramentum. Non enim promittens rem futuram, vocas Deum, vt testem rem futuram fore. Quia hoc tibi est omnino incognitum, illa enim petitio vana esset, & nullo modo tuam promissionem firmaret. Esse enim rem promissam de facto futuram, est quid contingens, & multis viis impediiri potest. Ergo essentia Iuramenti promissorij ab ea contingentia pendere non potest. Non igitur petis à Deo vt testetur rem fore futuram, cum sub Iuramento rem futuram promittis. Sed petis à Deo vt ipse suam præsentem tuæ promissioni auctoritatem præstet: videlicet quod rem, quam promittis sis exsecutus. Ex qua assistentia obligatus mines adimplendi promissum propter fidem datam in præsentia Dei; sicut si contraheres sponsalia coram Rege, obligationem haberes adimplendi ob dignitatem regis, in testem adducti. Manus verò fidei iuramentum & testis est satis diuersum. Fit sane diuersum esse Iuramentum promissorium ab assertorio. Et confirmari potest: quia in Iuramento promissorio duplicem habes obligationem. Vna est, habere animum implendi promissum. Alia; de facto implere. Vnde in confessione teneris manifestare, si cum promissisti non habuisti animum adimplendi. Quia tunc adduxisti Deum in testem falsi. Et si postea cum possis non implere teneris similiter manifestare: Quia Deo quem in assecratorum adduxisti, iniuriam facis promissis non stando. Ergo Iuramentum, ex quo hæc duplex obligatio oritur, diuersum est. Confirmo secundò promissorium Iuramentum quatenus tale est, & rem futuram respicit, non semper obligat sub graui culpa præstare verum quod promissum est, vt communior sententia tenet. At Iuramentum pure assertorium semper in quacunque materia etiam leuissima obligat sub graui culpa ad veritatem. Ergo Iuramenta ex quibus hæc proprietates ita diuersè procedunt diuersa sunt. Confirmo tertio, Iuramentum assertorium primum, & per se tendit ad testandam veritatem rei iuratae; non secundum se, sed quatenus iurans intelligit. Vnde si iniuincibiliter iurans intelligit rem sic se habere, vt per Iuramentum affirmat, absolute verum iurat; esto de facto aliter se res habeat ad testandam veritatem rei iuratae secundum se. Ergo hic diuersus modus adducendi Deum in testem diuersitatem indicat in Iuramento. Et ita in hanc partem inclinat Suarez (vt ipsemet dicit) lib. 1. de iuramento cap. 9. num. 5.

Neque obstat contrarium fundamentum. Dicimus namque diuinum testimonium adductum ad confirmandam veritatem futuram, diuersimodè adduci, quàm ad confirmandam veritatem de presentis, vel de præterito. Quia ad huius confirmationem adducitur vt testis ad illius verò vt fidei iuramentum. Item in Iuramento pure assertorio adducitur ad confirmandam veritatem rei iuratae prout est in mente iurantis. At in Iuramento promissorio non tam ad confirmandam hanc veritatem, quam ad confirmandam veritatem rei iuratae secundum se adducitur.

Neque obstat vnum actum duplicem speciem moralem habere; promissio enim iurata de obseruanda castitate, & est votum, & est Iuramentum. Item periurium blasphemum simul est contra religionem ratione periurij, & ratione blasphemie. Quid mirum si Iuramentum promissorium quatenus adducit Deum in testem veritatis presentis, conueniat cum Iuramento assertorio, & eiusdem rationis sit, quatenus verò adducit Deum aliquomodo vt assecratorum & sponsores, ab illo differat; Adde actum, qui vim habet adducendi Deum in testem, de Castro Sum. Mer. Pars I 11.

testem intentionis presentis, & sponsores executionis futuræ esse in vnica specie morali diuersa ab iis actibus, qui vel Deum tantum adducunt in testem, vel tantum in sponsores.

PUNCTVM III.

Quæ personæ iurare possunt, tam in iudicio, quam extra.

SVMMARIVM.

- 1 Omnes extra iudicium iurare possunt, quod probatur discutendo per singulas personas.
- 2 In iudicio omnes iurare possunt, qui non fuerint aliquo iure exclusi.
- 3 Excluditur periuurus.
- 4 Deinde infamis.
- 5 Item socius criminis.
- 6 Item inimicus.
- 7 Item persona vilis, & inops.
- 8 Item Sarracenus, Iudæus, & alij, ex diuersa lege.
- 9 Item Laicus aduersus Clericum.
- 10 Item mulier in causa criminali.
- 11 Item pueri ante pubertatem.
- 12 Item consanguinei, & affines intra quartum gradum.
- 13 Item domesticus ipsius producentis.
- 14 Item Clerici sacerdotes.
- 15 Iurans in iudicio debet esse ieiunus, ex consilio tantum, non ex præcepto.

1 Certum est extra iudicium quamlibet personam rationis compotem iurare posse. Conclusio est ab omnibus recepta, quam breuiter probò discutendo per singulas personas. Deus Optimus Max. sæpe in Scriptura legitur iurasse Gen. 22. Jerem. 22. cap. 44 Paulus ad Heb. 6. ibi per semetipsum iurauit. Veruntamen est non esse proprie Iuramentum; cum non fuerit proprie actus Religionis, neque veritati & dicto diuino aliquam confirmationem adhibuerit. Quapropter Caietan. in c. 22. Genesis dicit Deum solum metaphoricè iurasse, cui consonat Suar. tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de Iuram. cap. 14. n. 2. & 3.

Quod si toges ad quid ergo Deus iurauit, si suis dictis confirmationem aliquam dare non potest? Respondeo iurasse, vt nos attentiores, & certiores redderet immutabilitatis consilij sui, videntes non semel, sed iterum eandem suam nobis auctoritatem obiecte, & interponere. Quod satis indicauit Apostolus ad Heb. 6. cum dixit: Volens Deus ostendere immutabilitatem consilij sui interposuit iurandum, vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium haberemus.

Christus verò Dominus potuit proprie iurare, cum habuerit maiorem se scilicet Patrem quoad diuinitatem, per quem iurare possit. Aliquando iurasse, affirmat Innocent. III. in cap. epi. Christus de iureiurando, & vt probabile defendit Suarez in lib. 2. de Iuramento. cap. 14. num. 9.

Angeli sancti loquentes cum hominibus iurare quidem possunt, & de facto iurant, vt constat ex Apocalyp. 10. Vbi Angelus iurauit per viuentem in sæcula sæculorum, & notauit Innocent. III. in d. cap. epi. Christus. Et ratio est; quia nostra incredulitas, & differentia aliquando diuini Numinis attestacione confirmari oportet, secus est quando Angeli inter se loquuntur. Tunc enim cum coæter euidenter collibet Angelo alium mentiri non posse; eo quod beatus sit, Iuramentum necessarium non est. Ergo præstare illud non possunt. Aliàs possent peccare assumendo nomen Dei in vanum. Angeli mali nescio qua ratione loquentes inter se & cum hominibus iurare non possunt; cum ex malo sine id præstare valeant. Credo tamen raro iurare. Vt dicit Suarez tom. 1. de Religion. tract. 4. lib. 1. cap. 14. num. 15. Ne videantur diuino testimonio indigere ad suorum dictorum confirmationem; neve Deum aliquo modo superiores cognoscant. Quod dictum est de Angelis, dicendum est de hominibus beatis, & damnatis.

De viatoribus illi sanctorum verè iurant, qui verum Deum agnoscunt. Quia illi tantum diuino testimonio confirmare veritatem possunt. Hi quicumque sint, modo discretionem & libertatem habeant iurare possunt, & periurare, vt de pueris expressè dicitur c. 1. de dictis puerorum.

2 Si verò de his qui iurare possunt in iudicio loquamur, affirmandum est, omnes homines habentes vsum rationis iurare posse, nisi aliquo iure positiuo repellantur. Sic omnes do-

dores. Videamus ergo, qui sint à iure repulsi, & sic intelligatur qui iurare possint.

3 Primò, excluditur periuus in penam delicti commissi. Sed qui periuus, & à quo Iuramento repellatur; Puncto vitio huius disputationis dicemus.

4 Secundo, excluditur infamis infamia iuris; qualis est omnis, qui de graui crimine est damnatus *cap. si quis 3. q. 4.* Et ibi Glossa, & capite nulli unquam. eadem causa & quaestione *c. constitutus 3. quaestione 5. & capite alicui erroris. 2. quaest. 7.* Vbi probat Glossa iudicem posse repellere etiam si reus illum recipiat. Infamis infamia facti qualis est ille, qui criminofus est, & tamen in iudicio est condemnatus, debet repelli à Iuramento in iudicio, si eius crimen probetur. Sic Lessius *lib. 2. de iustitia c. 30. n. 39.* relato Iulio Clar. *quaest. 24. n. 13.* Et videtur haberi expressè *capite super eo 13. de testibus. & articulationibus. ibi si ante non sunt conuicti, vel confessi de criminibus illis dummodo inde conuincantur in testimonium non debent admitti.* Et probat Greg. Lopez. *leg. 8. tit. 16. par. 3.* Clarius demonstrat text. in *c. testium 14. de testib. & attestat.* Ibi Testimonium eius cui ab aduersa parte opponitur crimen, merito reprobat in criminali causa siue ciuili, si in ipso crimine perseuerat, si verò sit de crimine emendatus, & cum non comitetur infamia, non est in causa ciuili vel etiam cum de crimine ciuili agitur (præterquam pro reatu periuus), repellendus. In criminali autem, si criminaliter procedatur, & conuictus extitit de crimine; aut eius opinio aliquando grauata fuit. Pro eo quod fuerit à iudicio tali modo repulsi, poterit remoueri. Admitti tamen poterit in causa ciuili, vel criminali si ciuili procedatur, hoc est si procedatur via inquisitionis, & ad præcauenda damna primo; & per se non ad puniendum delinquentem, & ita intelligi dicitur *leg. 21. tit. 16. part. 3.* vbi varij propter diuersa crimina à testimonio dicendo repelluntur; etiam si per sententiam condemnati non sint: modo tamen eorum delictum probetur. Intelligo inquam neque in criminali causa, neque in ciuili admittendos esse, si in crimine perseuerant quia sunt infames infamia facti. Si vero emendati sunt, possunt in causa ciuili, vel criminali, si ciuili procedatur, admitti. Et hinc intelligitur etiam textus in *cap. Non debet. 56. eodem in titulo de testibus.* vbi accusatus criminaliter ad testificandum non admittitur pendente accusatione; quia pro tunc grauata est eius opinio. Non admittitur inquam in causa criminali, quando criminaliter agitur. Secus si ciuili procedatur, & in causa ciuili; quia vtque tunc non est infamis infamia iuris. Quod si in exceptis criminibus, (qualia sunt hæresis, Symonia, Sodomia, crimen læsæ maiestatis, maleficium, fornicium, furtum famulosum, stuprum, rapina, &c.) procedatur: criminofus & infamis infamia iuris admittitur; dummodo malè opinionis fuerit accusatus. Videtur expressè deduci in supradicto *cap. non debet* & in primis *2. quaest. 1.* ibi, si verò de crimine maiestatis dicatur accusatus; neque ipsi etiam credendum fuit, si vita, & opinio eius talis ante non extitit. Cum autem ibi dicitur, vilissimis testibus, sine corporali discussione credi non debere, quodque similiter habetur *c. illi qui 5. q. 5.* & docet Iulius Clarus *q. 24. n. 13.* intelligi debet quando ipsemet vilissimus testis in dicendo testimonio vacillat, secus è contra, vt docet Bartol. *ex libro in prin. ff. de q. 9.* Et habetur *leg. fin. tit. 16. part. 3.* Et ibi Gregor. Lopez. Adde secundum eisdem Doctores vilissimum testem torqueri si conuincatur de mendacio, vel sponte testinans vadat ad corrumpendam veritatem. In criminalibus testis qui præsumitur scire veritatem & eam non dicit, ita Baldus & Glossa in *leg. verba cod. de adulteriis.* & Gregorius Lopez. *vbi supra.*

5 Tertio excluditur à iudiciali Iuramento locus criminis, & deniens *10. de testibus. & leg. fin. cod. de accusationibus.* Et habetur, *leg. 21. tit. 16. part. 3.* Et notat Lessius ex omnium sententia *l. 2. de iust. cap. 30. n. 39.* Ratio est, quia putatur falsum alteri imposturum, vel ex eo quod speret se liberandum propter complicem, vel quia optat in supplicio focium habere ratione odij, aut solatij. In exceptis verò criminibus locus criminis secundum canones, non admittitur (hæresis excepta) si criminaliter procedatur, aut si ciuili procedatur, & sic non solum locus criminis sed etiam muneris: eo quod emolumentum accipere ex societate in tali crimine, habetur expressè *c. Mediatores. 1. de testib. in 6. & c. veniens. 10. de testib.* Et ibi Glossa. *vers. confesso. & c. cum monaster. 1. de confesso.* & multis allegatis docet Flam. Parisius *l. 14. de resign. benefico. q. ult. n. 18. & 43.* Si verò ciuili procedatur, admitti potest, vt constat *d. c. Mediatores.* At secundum leges, & proxim receptam siue criminaliter, siue ciuili procedatur, locus criminis interrogari potest de focis, & eius testimonium valet ad presumptionem faciendam in criminibus exceptis, & in omnibus illis, quæ possunt sine socio committi, vt tradit Lessius *d. c. 30. n. 39.* Non tamen semplenè probat, neque est indicium sufficiens ad torturam vt docet Salicetus in *leg. fin. cod. de accusationibus.* nisi concurrat aliqua alia presumpcio, & Bartolus in *leg. reperti 1.*

ff. de quaest. Alexander. conf. 89. votum 3. Mascardo de probationibus *concl. 13. i. 1.* Glossa in *c. mediatores de testibus in 6.* verbo ad testimonium, & in *c. quoniam. de testibus.* Vbi mulier admissa fuit contra Epiphanium Presbyterum de crimine cum illa commissio, non ad plenam probationem, sed ad presumptionem tantum, vt notat ibi Glossa. verbo *pergisse*, alique plures, quos refert Flam. Parisius. *lib. 14. quaest. vltima à n. 1. & sequentibus.* Verum contrarium huius receptæ sententiæ defendit Lessius alius relatis *lib. 2. de iustitia cap. 30. n. 19. dubio 5.* affirmat namque depositionem focij non solum esse sufficiens iudicium ad torturam, sed etiam esse semiplenam probationem & accedente alio focio, qui idem deponat esse plenam probationem & posse reum damnari: subiungit tamen, & bene, hanc depositionem debere fieri tanquam à teste nempe cum Iuramento, & citata parte: cui etiam danda est copia depositionis, vt se defendat. Sed immerito Lessius in communi sententia & in praxi recepta recedit, focius namque criminis ob presumptionem, quam habet dicendi falsum, est testis diminutus. Non igitur eius depositio nisi aliis adiuuata adiuuet, semiplenam probationem constituit potest. Socio criminis accedit laborans simili morbo, qui propter eandem rationem à testimonio dicendo repellitur, habetur expressè *cap. personas de testibus.* & ibi Glossa, vnde Iudex habens similem causam potest reculari, *c. causam qua. 2. de iudicij.* & qui in crimine detinetur, non potest alium accusare, vel denuntiare, *c. qui sine 3. q. 7.*

6 Quarto, & præcipue excluditur à Iuramento iudicij inimicus eius, contra quem debet ferre testimonium. Habetur expressè *c. accusatores. c. omnes 3. q. 5. & sequentibus.* Quæ notem inimicitia à testificando repellat: Non est faciliè dictum. Verius videtur debere esse inimicitiam capitalem & criminalem. Quia solum propter hanc legatum perditur, vt in *leg. ff. de adimend. leg. & lib. 1. tit. 2. 5. institut. de excusat. tutorum 5. inimicitia.* vbi Imperator affirmat à tutela, vel cura solere capitales inimicitias excusare, ergo ille solè excluditur à testimonio, & in *leg. 22. tit. 16. part. 3.* dicitur. *Por ende defendemos que ningun ome que sea enemicado con otro de gran neofidad que no pueda ser testigo, &c.* Et Gregorius Lopez, ibi pluribus firmat, consentit Lessius *lib. 2. c. 30. num. 37. dub. 5.* Qui optime addit hunc inimicum etiam in criminibus exceptis repelli, in quibus alij testes minus idonei admittuntur, vt in probanda Symonia, Sodomia, Hæresi, &c. *Per tus. c. licet Heli. c. meminimus. c. cum oporteat de Simon. & c. cum P. Man. colina Præbyr. de accusationibus & ibi Glossa.*

7 Quinto excluditur à Iuramento iudiciali persona vilis & inops, de qua est suspicio facile posse pecunia corrumperri, habetur expressè *leg. 3. circa medium. & leg. 22. tit. 16. part. 3.* Et ibi Gregorius Lopez. aduente tamen personam pauperem si vilis, & honesta non sit, non excludi à Iuramento prestando, sic Gregorius Lopez, *supra.* Syluest. verbo *testis. quaest. 1.* Lessius *cap. 30. dub. 5. num. 39.* & probat *lex 3. & 4. ff. de testibus.*

8 Sexto excluditur Sarracenus, Iudeus, & alij ex alia lege à testimonio dicendo contra Christianum. Quia ob dissimilitudinem religionis & odium frequentè conceptum presumuntur falsum iuraturi, habetur *c. 1. c. Iudæi. c. licet de testibus. & c. omnes. c. nulli. 3. q. 4.* Et habetur *leg. 8. tit. 16. part. 3.* Et ibi Glossa. verbo *Iudæo o moro*, excipitur tamen crimen læsæ maiestatis humanæ, & diuina in quo iurare possunt aduersus Christianum si essent homines eius conditionis, qui inter ipsos paganos admittuntur in testimonio. Sic supradicta *lex. par.*

9 Septimo Laici aduersus Clericos non admittuntur in iudicio ad testificandum, *c. de cetero. de testibus.* Quando criminaliter proceditur & omnes illi, qui Sacerdotes expelluntur, *c. ipsi Apostoli. & c. testes 2. q. 7.* secus verò est si ciuili procedatur, vt constat ex *cap. quoniam de testibus.* item in exceptis criminibus bene admittuntur, *c. contra de Symonia. c. Sacerdotes 2. q. 7.* Et *leg. si quemquam cod. de Episcopis. & clericis.* Requiritur tamen quod Laici sint bonæ famæ, si enim viles sint, & famæ malæ: debet Clericus antea esse infamatus de illo crimine, & malè audire. Et ex alia parte illis credendum non est sine corporali tormento, vt habetur *c. in primis 2. q. 1.* Quod intelligendum est iuxta superius dicta. An vero plene probet eorum testimonium, eodem modo dicendum est, ac de locis criminum diximus.

10 Octavo mulier iure Canonico à testificando repellitur si sit in causa criminali ob fragilitatem sexus, & ingenij mutabilitatem, habetur *c. forus de verborum significat. S. ult. c. cum P. Man. collena. c. Meminimus de accusat. c. Mulierem 33. q. 5.* Et ibi Glossa. verbo *neq. testis*, solum admittitur in illis casibus in quibus infames Quod si ciuili procedatur in causa ciuili mulier etiam contra Clericum admitti potest, *c. quoniam. c. iam liberis de testibus. & c. forus de verborum significat. ipe. iure tamen ciuili in omni causa admittitur, lex ex eo 18. ff. de testibus.*

testibus, praterquam in testamento leg. qui testamento 20. S. mulier ff. qui testament. facere possunt. Et testes instit. de testamentis. Sic tradit relato Gomecio. 12. n. 13. cum communi sententia Lessius lib. 2. c. 30. n. 39.

11 Nono excluduntur a testificando in iudicio pueri ante pubertatem, (hoc est ante quatuordecim annos completos, C. parvuli, c. pueri. 22. q. 5. Et lib. 2. tit. 10. in finem de testam. S. testes. Ratio exclusionis est, quia ante eam aetatem non censentur a iure, plenam discretionem, & aduertentiam adiurandum habere. Dubium tamen est; an si velint iurare, sint admittendi? Soto lib. 8. de instr. q. 1. a. 10. Paulo post principium Et Suar. som. 2. de relig. tract. 4. lib. 1. de Iuramento c. 14. n. 15. fit. Existimant debere admitti. Tum quia in cap. Pueri 22. q. 5. dicitur iurare non cogantur. Ergo et contra si voluerint, admitti debent. Tum quia illa prohibitio non est pena, sed fauor pueris concessus. Ergo poterunt huic fauori cedere, & ex alia parte contumaciam defendit Sanch. vt probabilius lib. 3. in Decal. c. 3. n. 6. cum Syluestro verbo Iuramentum 2. q. 3. initio, Valencia 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. colam. 4. vers. Item est. Azor. 1. p. lib. 1. c. 11. q. 6. Et mihi etiam placet. Quia nec ratione pœnæ, nec ratione fauoris facti pueris interdicitur eis Iuramentum in iudicio; sed ob reuerentiam Iuramenti; eò quod illa etas præsumatur plena esse perituri, vt docet Gloss. in e. Testes 4. q. 2. Et 3. Aduertendum tamen est in criminalibus siue criminaliter, siue via inquisitionis procedatur, minorem viginti annorum ad testificandum non admitti; habetur expresse leg. 9. tit. 16. partia 3. ibi. Veinte annos complidos alomenos debe auct el testigo que aducem pleyto de acufacion & leg. in testimonium 20. ff. de testibus Et leg. in iuri. eodem tit. Si tamen ante hanc aetatem admittitur, facit plenum iudicium ad capiendam informationem, & maximam præsumptionem vt ex dictis legibus constat & consentit Gomecius c. 12. n. 13. de testibus, & Lessius lib. 2. de iustitia c. 30. dub. 4. n. 37. in 2. edit. Non verò sufficit eius dictum ad torturam, docent idem auctores. Quamuis Syluest. verbo impuber. siue cum Bartolo Et verbo testis. q. 1. dicto 3. Sanch. in Decalog. lib. 3. c. 3. n. 6. sine. Sentiant posse impuberem examinari, & eius dictum plenam iudicium, facere ad torturam; quod est probabile. Siquidem facti magnam præsumptionem. Vt dicit lex. 9. supra relata sine.

12 Decimo, consanguinei, & affines vsque ad quartum gradum cogi non possunt iurare contra consanguineos, vel affines in causa criminali. Si tamen liberè se offerant, admittendi sunt. Habetur expresse in leg. nostri regni leg. 11. tit. 16. partia 3. Et leg. in tit. o. partia 7. Et ibi Gregorius Lopez. In criminibus verò bene admittitur frater contra fratrem; & pro ipso si separata viuant, notat Gloss. e. consanguinei. 3. q. 5. Et habetur leg. 15. tit. 6. partia 3. Si autem sub patria potestate sint, neque vtriusque hereditatem, aut legitimam diuisam habeat, non poterit vnus pro alio testificari, neque contra; neque mulier pro merito auct. e. contra. Neque ascendentes pro descendentibus in linea recta. Excepit de consanguinitate aut aetate probanda, habetur in supradicta leg. 14. tit. 16. partia 3. & in cap. super eo de testibus, Et ibi Ioannes Andreas. Imò etiam admittuntur parentes in testes super fœdere matrimonij, & notat Gloss. e. quod verò 3. q. 5. nisi forte propter incrementum & honorem filiorum videantur suspecti de veritate dicenda. Habetur expresse, in supradicto e. super eo de testibus. Vbi filia parens virum aliquem maiorem se adduxit matrem in testem promissionis. Quæ mater repulsa est a testimonio eò quod suspecta esset de veritate dicenda propter incrementum, & honorem filia.

13 Vndecimo domesticus ipsius producentis etiam a testificando in quolibet negotio ipsius producentis repellitur. Qui verò nomine domestici intelligantur. Explicat Gloss. e. quod verò 3. q. 5. Et leg. 18. tit. 16. partia 3. ibi, En su pleyto mismo ninguno puede ser testigo; Atroseno puede ser cauido en aquel pleyto testimonio de su Hijo, ni de su Sieruo, ni de su Aforunado ni de su Mayordomo, ni de su Quintero, ni de su Ornelano, ni de su Molinero, ni de Ome que sea su paria guardo. Imò neque fideiussor secundum omnem sententiam, quam cum Aretino & Iason tradit ibi Lope potest esse testis in causa principalis debitoris, quia sua interest maximè illud negotium. Bene tamen singuli de voicistare, & collegio esse testes possunt in causis pertinentibus, non ad singulos in particulari, sed ad collegium, vt notat ibi Gregor. Lopez. supradicta leg. & docentur hæc omnia expresse e. si testes 4. q. 3. circa medium. Qua verò ratione seruus, aut qui seruus fuit testificari possit contra Dominum, & in quibus causis optime traditur in leg. 12. Et 13. tit. 16. partia 3.

14 Duodecimo, Clerici Sacerdotes prohibentur iurare in iudicio absque graui causa; eò quod eorum dignitatem deceat dubitari passim de veritate dicenda, habetur. cap. si quis Præbiter. 2. q. 4. ibi non omnimode Iuramenta prohibentur

fieri à sacerdotibus, sed in causa, & ea quæ pro quolibet causa temporali iudicio offeruntur. Vnde pro fama tuenda, rebus familiaribus defendendis, si alia via succumbit; pro fide, pro obedientia, pro indemnitate suæ Ecclesiæ bene Sacerdos iurare potest, vt constat, ex e. cum nuntius de testibus, Et sequentibus Et tradit. Azor. 1. p. lib. 1. c. 11. q. 6. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 7. Et alii. Coram Laico verò tanquam superiorii in nullo negotio, etiam ciuili Clerici etiam in minoribus constituti priuilegio fori gaudentes iurare possunt, aut in testes vocari, absque Episcopi licentia c. nullus. 22. q. 5. c. Quamquam 14. q. 2. Et c. 1. de Iuramento calumnia in fine. Quod si veritas manifestari aliter non potest, cogi poterunt & debent per Episcopum, vt notauit Gloss. in c. statutum 2. q. 6. vers. Ad testimonium. coram Laico autem, vt equali, & vt parte contrahente iurare possunt etiam Sacerdotes, vt constat ex e. descriptio, de iurando. Vbi Abbas cuiusdam Monasterij accepta in mutuum pecunia à quodam P. seculari Monachos sui conuentus obides dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, & passim sic tale Iuramentum. Ita Syluest. verbo Iuramentum. 2. q. 3. Sanch. d. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 8.

Quod si loquamur de Iuramento calumniae (quod quinque capita continet,) vt explicat Gloss. in c. inhaerentes de 1. calumnia. Primò quod credat se bonam causam habere & secundo interrogatus non negabit quod verum esse credit. Tertio neque vtetur scienter falsa probatione. Quarto, quod dilationem non petet in fraudem. Quintò, neque dedit, neque dabit, neque promittit, neque promittet aliquid pro hac causa, nec illis personis, quibus leges dare permittitur, distinguendum est; aut clerici litigant de propria causa, aut super causam Ecclesiæ. Si in propria causa; necessario præstandum illis est Iuramentum calumniae, habetur e. ceterum de Iuramento ibi. Præstari faciatis ab vnaquaque parte calumniae Iuramentum consuetudine, quæ legi contraria est, non obstante. At si pro causa Ecclesiæ litigant, non compelluntur Iuramentum præstare de calumnia si velint æconomum constituere qui Iuramentum præstet, petat, agat, & excipiat: Habetur. e. fin. Imperatorum de Iuramento calumniae, Et e. fin. eodem tit. Si autem nolint procuratorem constituere qui petat, agat, & excipiat, sed velint ipsi per propriam personam litigare, iurare debent de calumnia, neque poterunt alteri substitui, vt habetur in d. e. & tradit Gloss. præcipue c. 1. verbo criminali. Azor. 1. p. 11. c. 11. in fine, & Sanch. cum aliis lib. 3. c. 3. n. 7. in fine, semper tamen hoc Iuramentum faciendum est de licentia Prælati, si coram non superiore Clerici litigant; Sanch. n. 8. & vide pro pleniori huius puncti intelligentia d. 1. p. tract. 4. de fide. disp. 8. punct. 15. vbi de testibus.

15 Petes an iurans in iudicio debeat esse ieiunius? Respondeo debere esse. Habetur e. honestum. 22. q. 5. Et e. placuit. 4. q. 3. ibi nullus ferat testimonium nisi ieiunius, idem habetur e. 1. de testibus. Sed hæc conditio vt bene notat Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 4. aliis relatis, solum est ex consilio non ex præcepto. Quod verò à septuagesima vsque in octauam Paschæ, & ab aduentu Domini vsque in octauam Epiphaniæ; nec non in ieiunijs quatuor temporum, & in letanijs maioribus; & in diebus Dominicis & Rogationum nisi de concordia & pacificatione nulum Iuramentum præstetur. vt traditur e. decreuit. 22. q. 5. iam vsu est abrogatum, vt notat ibi Gloss. & Doctores communiter. Excepit nisi in diebus dominicis, & festiuis quibus Iuramentum iudiciale interdictum est, nisi pro bono pacis, aut pia causa, & habetur. e. Congestus de Peris.

PUNCTVM IV. An Iuramentum sit actus licitus, & honestus? SUMMARIVM.

- 1 Expeditur esse actum virtutis.
2 Declarantur conditiones requisitæ vt sit Iuramentum actus virtutis.
3 Qualiter in Iuramento assertorio, sicut, Et in promissorio iustitia reperiri possit.

VT clarius essentia Iuramenti innotescat hanc facilem questionem præmittimus. Difficultatem fecit ille locus. Mar. hai 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Et illud Iacob c. 5. ante omnia fratres mei nolite iurare. In quibus videtur vsus Iuramenti condemnati, &c.

Cæterum catholica veritas est Iuramentum actum esse virtutis si cum debitis circumstantiis fiat, constat ex script. Deuteronom. 6. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis, & Psalmo 62. Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Eaque de causa sæpe Sancti Patres iuratum ad firmandos con-

